

ШТРИХИ ДО ТВОРЧОГО ПОРТРЕТА ОЛЕКСАНДРА ГАЙДАБУРИ: ПІАНІСТА, ДИРИГЕНТА, АРАНЖУВАЛЬНИКА, ДЖАЗОВОГО МУЗИКАНТА

У статті розглядається проблема становлення та розвитку сучасного джазу у творчості Олександра Гайдабури. Аналізується мистецька діяльність колективів під керівництвом видатного музиканта, їх виконавська манера в системі музично-виконавської практики.

Ключові слова: Олександр Гайдабура, джаз-оркестр, виконавська манера, ритм, композиція, мистецтво.

В статье рассматривается проблема становления и развития современного джаза в творчестве Александра Гайдабуры. Анализируется художественная деятельность коллективов под руководством выдающегося музыканта, их исполнительская манера в системе музыкально-исполнительской практики.

Ключевые слова: Александр Гайдабура, джаз-оркестр, исполнительская манера, ритм, композиция, искусство.

The article reveals the problem of the formation and development of modern jazz in the creative work of Oleksandr Gaidabura. Literature and creative activity of the collectives, their performing manner in the system of musical-performing practice are analysed.

Key words: Oleksandr Gaidabura, jazz-orchestra, performing manner, rhythm, composition, art.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку музичного мистецтва вагоме місце посідає джазове виконавство, що має неабиякий вплив на людину. Професійне навчання джазової музики запроваджено в багатьох освітніх закладах України, зокрема й Рівненському державному гуманітарному університеті, де навчається талановита молодь, яка шукає нові шляхи реалізації своїх можливостей.

Мета статті – ознайомити шанувальників джазового мистецтва із творчістю музичних колективів під керівництвом Олександра Гайдабури, їх виконавською манерою.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Розвиток естрадної і джазової музики в Україні загалом та в житті кожної людини зокрема відіграє важливу роль, адже її популярність невпинно зростає. Інформацію щодо значної кількості естрадних оркестрів та ансамблів можна віднайти в засобах масової інформації,

ознайомитися з їхньою діяльністю на різноманітних конкурсах, фестивалях, концертах тощо. Постать Олександра Гайдабури як видатного піаніста, диригента, аранжувальника, джазового музиканта розглядали такі дослідники, як С. Левада [1], А. Матвіїв [2; 3], Л. Пакотило [4], І. Плюта [5] та ін.

Виклад основного матеріалу. Вперше прізвище Гайдабура з'явилося на афішах Рівненського обласного музично-драматичного театру у 1948 році, коли в м. Рівне за направленням для підсилення акторського складу місцевого театру, який відроджувався після Другої світової війни, приїхали драматичні актори з Бессарабії Тамара і Дмитро Гайдабури із семирічним сином Сашком. Дитинство хлопчика проходило за лаштунками театру, адже малого не було на кого лишити, тому увесь свій вільний час він проводив у театрі, спостерігаючи за репетиціями акторів, а ще – біля оркестру. Цікавість у Сашка викликали не лише різноманітні за формою і звучанням музичні інструменти, а й музика загалом. Саме вона стала його життєвою стихією. Помітивши зацікавленість сина музикою, батьки віддають його до музичної школи (клас фортепіано відомого педагога Лілії Штіф). Не маючи вдома інструмента, Олександр змушений був готувати домашні завдання у вільний від вистав часу в театрі.

У 1949 році батьки придбали хлопцеві фотоапарат «Комсомолец» і доручили зафіксувати історичні куточки міста та його новобудови. Як відомо, Рівне того часу поставало на фото досить похмурих і старих, але дитяче око віднаходило найдрібніші деталі, які згодом стануть відображенням великої історії маленького міста. Так, у 2014 році світлина, зроблена О. Гайдабурою, були використані в рубриці «Історія Рівного у звуках джазу і фотографіях Олександра Гайдабури» обласної газети «Рівне вечірне».

У 50-х роках минулого століття в рівненських кінотеатрах відбувався показ таких музичних фільмів, як «Волга-Волга», «Веселі хлоп'ята», «Цирк», мелодії яких неабияк припали Сашкові до душі. Перебуваючи під приємними враженнями від побаченого, хлопець разом зі своїми однокласниками та учнями музичної школи створили «дворовий оркестр». Це був перший у його житті колектив. Відтоді Олександр Гайдабура не припиняє працювати в естрадному жанрі, продовжує кращі традиції зарубіжної та сучасної естрадної, інструментальної і вокальної музики.

Після закінчення школи і проходження військової служби Олександр вступає до Рівненського музичного училища на диригентсько-хорове відділення в клас відомих на той час диригента і професора Володимира Толканьова, композитора Михайла Каганова та викладача музично-теоретичних дисциплін Белли Толканьової. Саме в цей період починає формуватися світогляд молодого музиканта.

У 1955 році в музичному училищі розпочали підготовку музично-педагогічних кадрів. Сьогодні це один із провідних музичних закладів Рівненщини, випускники якого відомі в усьому світі. Саме тут було створено учнівський джаз-оркестр (повний склад – 4×4×5), очолений випускником Львівської консерваторії Владленом Приборою, який у 1961-1963 роках працював у закладі викладачем. Учасниками оркестру були студенти училища, які, отримавши тут досвід гри, почали формувати в Рівному невеликі джаз-бенди та брати участь у вечорах відпочинку в клубах. Пізніше керівником колективу став Юрій Ільченко – талановитий музикант-тромбоніст, інструменталіст, композитор, який свого часу не лише грав, а й керував значною кількістю музичних колективів Рівненщини, що ставали переможцями багатьох конкурсів та фестивалів. Також створенню і діяльності студентського гурту сприяв його директор Павло Федорович Андронов.

Під час навчання на першому курсі Олександра Гайдабуру як піаніста запрошують до естрадного оркестру Миського клубу будівельників, керівником якого був випускник музичного училища Анатолій Владика. Колектив користувався неабиякою популярністю серед мешканців міста та області, особливо молоді. Взимку естрадний оркестр грав на вечорах відпочинку, а влітку – гастролював із концертною програмою не лише Рівненщиною, а й Україною, Білорусією, Росією. У 60-х роках його очолив Микола Шевчук.

У 1970 році Олександр Гайдабура закінчує музично-педагогічний факультет Рівненського педінституту, але продовжує займатися у Володимира Толканьова – професора, який разом із Михайлом Кагановим, Миколою Пономаренком і Кімом Староскольцевим залишили роботу в музичному училищі та у 1966 році стали біля витоків музично-педагогічного факультету Інституту культури. Певний час О. Гайдабура працював керівником естрадного оркестру «Горинь» Миського будинку будівельників, в якому розпочав свій творчий шлях як піаніст, здобув досвід роботи, освоїв практику виконавської майстерності та вдосконалив техніку гри на інструменті. Разом із колективом виступали естрадні співаки, лауреати всесоюзних і всеукраїнських конкурсів та фестивалів Леонід Шевцов, Віталій Гашевський, Олександра Галій, Світлана Брикіна, Людмила Шевцова, Людмила Лавренюк та ін. Дирекція Миського будинку культури (кіноконцертного залу) запрошує Олександра Гайдабуру як досвідченого музиканта очолити естрадний оркестр на базі інструментального квартету під керівництвом відомого музиканта і композитора Леоніда Жевченка.

Олександр Дмитрович сформував професійний колектив, до складу якого увійшли музиканти з чималим досвідом гри в інших гуртах та тривалою оркестровою практикою, зокрема трубачі Арон Поляк і Володимир Андрейко, тромбоністи Володимир Бартосевич і Борис Морозов, саксофоністи Юрій Морозов (альт), Анатолій Миськовець (альт), Володимир Миськов (тенор), Борис Олендра (тенор), Михайло Бобов (баритон), Михайло Соковський

та Віктор Немерович. До речі, Михайло Давидович Бобов був запрошений тодішнім завідувачем кафедри духових та ударних інструментів В'ячеславом Старченком із метою заснування в Інституті культури першого в Україні класу саксофона. Також в оркестрі працювали Володимир Донець (контрабас), Ігор Пехтерев (ударні інструменти), Олександр Гайдабура (фортепіано); солісти-вокалісти Ірина Мілета, Людмила Уляновська, Лариса Симчук; акробатичний (Алла Бусол та Богдан Жеребецький) і танцювальний (Марія Каманіна та Василь Каленик) дуети; ведучий концертів і виконавець естрадних пісень Олександр Лунін. Колектив у такому складі брав участь у Всеукраїнському фестивалі народної творчості, на підсумковому етапі якого в Києві за оцінкою журі став його лауреатом. Після цього музиканти назвали свій гурт «Полісся». У 1972 році оркестру було присвоєно почесне звання «народний».

Наближався творчий звіт майстрів мистецтва та аматорських колективів Рівненщини в Києві (див. рис. 1). Оркестр розпочинає підготовку до цієї важливої події: Олександр Гайдабура шукає нові форми музикування, робить відповідні обробки, оркестровки, пробує свої сили в композиції. Зрештою режисерською групою творчого звіту гурт було обрано для участі в концерті. Склад оркестру доповнили кращими музикантами з інших колективів міста. Виступ колективу отримав схвальні відгуки та визнання від урядової комісії.

Як один із кращих колективів України естрадний оркестр «Полісся» Міністерством культури України був рекомендований для участі в Міжнародному конкурсі естрадної музики в білоруському місті Солігорську, що відбувся у травні 1975 року. Олександр Гайдабура з особливою відповідальністю підійшов до підготовки обов'язкової програми, яка відповідала вимогам конкурсу. Голова журі, відомий композитор Едуард Ханок, високо оцінив майстерність українського колективу, який тоді зайняв друге місце. Цього ж року Олександр Дмитрович залишає колектив і проходить на конкурсній основі на посаду викладача кафедри духових та ударних інструментів Рівненського культосвітнього факультету Київського інституту культури, а з 1991 року – Інституту мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету (далі – РДГУ). У 1974 році він створює джаз-оркестр, який згодом стане найкращим творчим колективом міста й області, а також усієї Західної України, лауреатом міжнародних та всеукраїнських конкурсів і фестивалів 1998, 2000, 2001 та 2007 років.

Програма колективу 1977 року включала такі відомі твори, як «Вальс» А. Петрова, «Танго» З. Бінкіна, «Твої сліди» А. Бабаджанян, «Серенада» Ф. Шуберта, «Завжди удвох» К. Портера, «Салют» Джо Дасена, «Жовте листя» Р. Паулса, «Серенада місячного світла» Г. Міллера, «Хороший настрої» Дж. Гарланда. До репертуару 2008-2009 років увійшли такі творчі доробки, як «Хаос» Л. Бартона, «Коліскова» Дж. Ширинг, «Забута мелодія» З. Абрео, «Бесаме мучо» К. Веласкес, «Моя красуня» (музика народна), «Темна ніч» Н. Петреску, «Рапсодія на теми солдатських пісень» Ю. Ільченка, «Вальс» Р. Штрауса, «Я насолоджуюсь блюзом» Дюка Еллінгтона.

Олександр Гайдабура понад сорок років свого життя присвятив кафедрі духових і ударних інструментів та створив систему джазового виконавства, імпровізації, інструментування та диригування для студентів і майбутніх керівників колективів.

Рис. 1

Більше 100 професійних музикантів – керівників естрадних оркестрів та інструментальних ансамблів, що працюють у закладах вищої і середньої освіти, грають у професійних гуртах, є випускниками О. Гайдабури. Найвідоміші з них – народний артист України, диригент оркестру Рівненського академічного облмуздрамтеатру Зиновій Крет; керівник диксиленду «Джокер» кафедри духових та ударних інструментів РДГУ Олександр Сіончук; колишній директор Міського палацу культури «Текстильник» Микола Панащук; кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного фольклору РДГУ Роман Дзвінка; керівник естрадного оркестру Тульчинського училища культури, заслужений працівник культури України Володимир Заремба; керівник естрадного оркестру Інституту мистецтв РДГУ, кандидат педагогічних наук Мирослав Филипчук та інші.

Колектив О. Гайдабури працює в джазовому напрямі та є навчальним, тому щороку його склад змінюється. На сьогодні в програмі оркестру – пісні та обробки українських композиторів, твори авторів світової джазової класики, зокрема Джорджа Гарланда, Глена Міллера, Каунта Бессі та ін.

Олександр Гайдабура формувався як музикант, спілкуючись із видатними композиторами, – Костянтином Орбеляном, Серафимом Туліковим, Едді Рознером, Ростиславом Бабичем, а у 1981 році проходив стажування на базі естрадно-симфонічного оркестру українського телебачення і радіо (керівник – Ростислав Бабич) (див. рис. 2, 3).

Хореографічна композиція "Дежеральські виходи". Виконує народний ансамбль танцю "Куделиця" Палацу дітей та молоді. Художній керівник та постановник Анатолій Крикочук. Аранжування Олександр Аксьонов.

"Стоїть дівча над бистрою рікою". Виконує "Диксленд-бенд "Джокер" ІМ РДГУ. Художній керівник Олександр Сіончук.

"У світі казки". Виконують артисти Рівненського обласного театру ляльок.

М. Шнейдер "Фесверк". Виконує джаз-оркестр ІМ РДГУ. Художній керівник Олександр Гайдабура.

О. Гайдабура, Б. Столярчук "Квіти Рівнога". Виконує джаз-ансамбль "Чарівні рівнянки". Художній керівник Оксана Сметана.

Ю. Поліщук, О. Смик "Волинь, Волинь". Виконує ансамбль "Чорні черешні". Соліст Юрій Поліщук.

"Ритми сьогодні". Виконує народний ансамбль сучасного танцю "Едельвейс" міського Палацу культури. Художні керівники заслужений працівник культури України Людмила Супонькіна та Олена Присяжченко.

Поль Бошо "Катрис у формі валізу". Виконує лауреат Міжнародного конкурсу "Срібний дзвін" учениця Рівненського музичного училища РДГУ Тетяна Самусенко (саксофон).

"Цирковий атракціон". Виконує шкорова студія Костопільського районного Палацу дітей та молоді.

"Рівненчани сміються". Читає Гая Лаба, лауреат першого Всеукраїнського фестивалю гумору у Нобелі 2003 року.

"Перепланика". Виконує заслужений ансамбль танцю України Рівненського міського будинку культури "Поліссянка".

Після закінчення стажування Ростислав Бабич неодноразово запрошував Олександра Гайдабуру до Києва, пропонуючи йому посаду другого диригента відомого колективу українського телебачення і радіо, однак той залишився вірним своєму студентському гурту, яким керує і дотепер (див. рис. 4). Також важливо зазначити, що навчальні посібники, методичні розробки та інструментування для колективу сформували школу Олександра Гайдабури з його власним методичним підходом.

Напрямок, обраний Олександром Дмитровичем ще в студентські роки, досить непростий, адже, щоб грати таку музику, необхідні неабиякі знання і вміння. Однак він не лише не схибив у своїй творчості, а й зумів підлаштуватися до різних за характером, музикою, підготовкою і зрештою манерою виконання музикантів, яких потрібно було об'єднати в цілісний колектив. Олександр Гайдабура включав до репертуару колективу не лише твори світової джазової класики, а й усе частіше використовував доробки місцевих авторів, зокрема Михайла Каганова, Леоніда Жевченка, Олександра Безсалова, Олександра Каневського, а також аранжування відомого піаніста Олексія Іванова – неординарної постаті на олімпі рівненського джазу, що з'явилася в нашому місті 50 років тому. Талановитий хлопець закінчив Ленінградську музичну школу для обдарованих дітей, а до приїзду в Рівне як піаніст та аранжувальник грав у відомому на той час джаз-оркестрі Вайнштейна в Ленінграді.

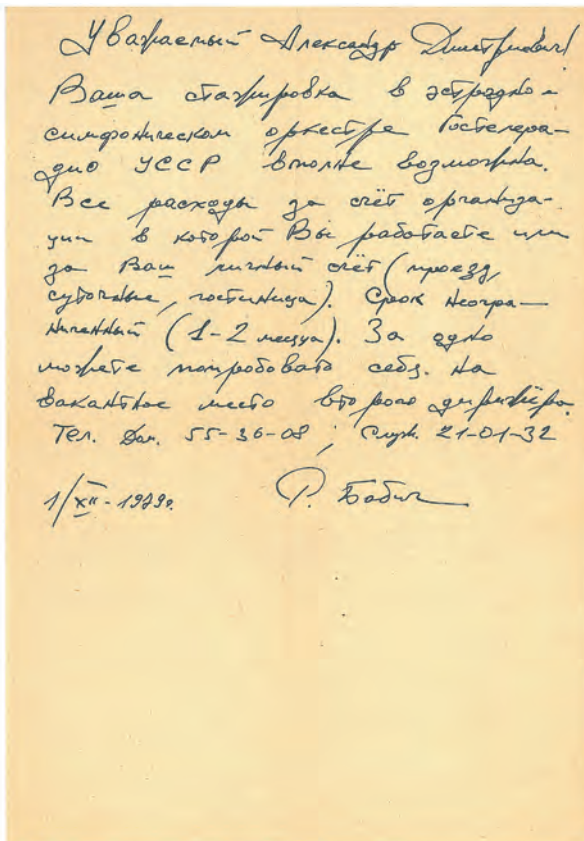

Рис. 2

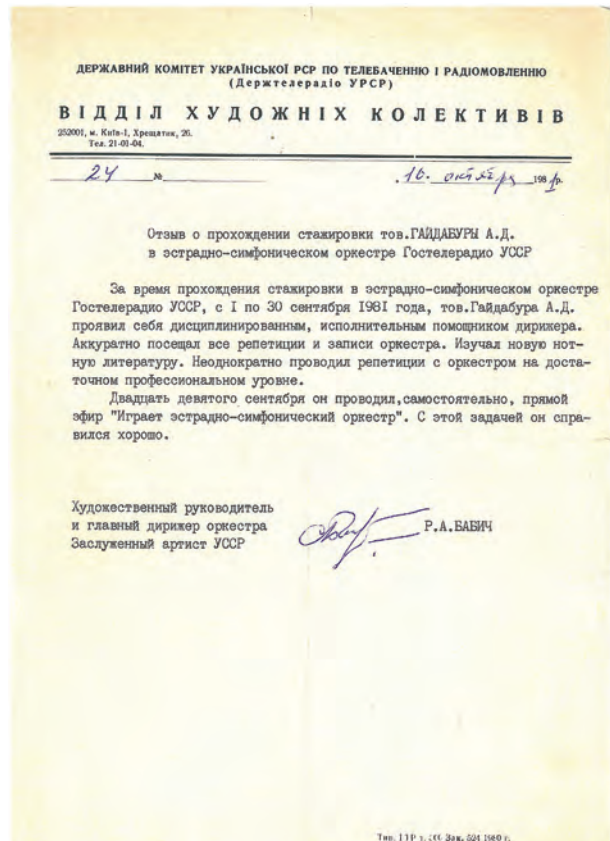

Рис. 3

Він був найдосвідченішим джазовим виконавцем, тому всі рівненські оркестри й ансамблі зокрема та України загалом вважали за честь виконувати твори

в його інструментуванні. Як стверджують самі музиканти, це була «Людина з великої літери, аранжувальник найвищого гатунку».

Кафедра духових та ударних інструментів ІМ РДГУ **Big Band "Rovno"**

У програмі оркестру твори світової джазової класики
Conductor *Alexander Gaidabura*

Рис. 4

Висновки. Ми зробили спробу хоча б частково проаналізувати життєвий і творчий шлях джазового музиканта, педагога, диригента та аранжувальника, керівника студентського джазового оркестру кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ Олександра Гайдабури. Його діяльність і тепер спрямована на формування в молоді виконавської майстерності, виховання її на кращих зразках джазової класики і сучасної української музики, а також донесення до слухача живого звучання джазу.

Сьогодні джаз-оркестр під керівництвом Олександра Гайдабури відіграє в мистецькому житті Рівного неабияку роль щодо пропагування естрадного джазового мистецтва, підготовки майбутніх музичних керівників та талановитих музикантів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Левада Є. Цей ностальгійний джаз / Є. Левада // Рівне : Бульвар. – 1993. – Липень.
2. Матвіїв А. Олександр Гайдабура: «Джаз – музика стильна, смачна і професійна» / А. Матвіїв // Високий замок. – Львів. – 2001. – 21 грудня.
3. Матвіїв А. Фестиваль ретро-музики «Поліський тур» представляє / А. Матвіїв // Рівне вечірне. – 2003. – 28 березня.
4. Пакотило Л. Джаз-сейшн в інституті / Л. Пакотило // Сім днів. – 1994. – 27 грудня.
5. Плюта І. Джазові імпровізації про нашу культуру / І. Плюта // Рівне вечірне. – 2003. – 14 березня.
6. Провінційне свято джазу // Голос України. – 1995. – 4 серпня.
7. Столярчук Б. Джаз-оркестр Олександра Гайдабури / Б. Столярчук // Вільне слово. – 2001. – 25 квітня.
8. Столярчук Б. Їм аплодували хіміки / Б. Столярчук // Червоний прапор. – 1981.
9. Столярчук Б. Корифеї Рівненського джазу / Б. Столярчук // Мелодії душі. – 1993. – С. 42–44.
10. Столярчук Б. Митці Рівненщини. Енциклопедичний довідник / Б. Столярчук. – Рівне : Ліста, 1997. – С. 220.
11. Столярчук Б. Митці Рівненщини. Енциклопедичний довідник / Б. Столярчук. – Вид. 2-ге, доповн. і переробл. – Рівне : вид. О. Зень, 2011. – С. 55.
12. Столярчук Б. Успіх джаз-оркестру / Б. Столярчук // Вісті Рівненщини. – 1993. – 30 листопада.
13. Столярчук Б. Ювілей джазового музиканта / Б. Столярчук // Народна творчість. – 2001. – Жовтень-грудень.
14. Столярчук Б. Ритми рівненського джазу / Б. Столярчук, О. Гайдабура. – Рівне : вид. О. Зень, 2009. – 168 с.

Дата надходження до редакції: 26.03.2018 р.

УДК 72.006

Юрій ОДРОБІНСЬКИЙ,
кандидат мистецтвознавства,
професор кафедри дизайну
Відокремленого підрозділу «Миколаївська філія
Київського національного університету
культури і мистецтва»

СУЧАСНІ АРТ-ФОРМИ В СИСТЕМІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЖИТЛОВОГО ПРОСТОРУ

У статті проаналізовано роль сучасних арт-форм у системі організації житлового простору. Подано авторське визначення житлового простору й арт-форм. Розглянуто сучасні вимоги до якісного житлового простору. Представлено художнє значення оформлення прибудинкової території та досвід використання арт-форм в одному з найбільш масштабних житлових кварталів передмістя Києва.

Ключові слова: арт-форми, житловий простір, арт-простір, організація, система, мистецтво, будівництво, архітектура, геопластика, скульптура, матеріали.

В статье проанализирована роль современных арт-форм в системе организации жилого пространства. Подано авторское определение жилого пространства и арт-форм. Рассмотрены современные требования к качественному жилому пространству. Представлено художественное значение оформления придомовой территории и опыт использования

арт-форм в одном из наиболее масштабных жилых кварталов пригорода Киева.

Ключевые слова: арт-формы, жилое пространство, арт-пространство, организация, система, искусство, строительство, архитектура, геопластика, скульптура, материалы.

In article the role of modern art forms in the system of the organization of inhabited space is analyzed. Author's definition of inhabited space and art forms is given. Modern requirements to qualitative inhabited space are analyzed. The art value of registration of the house adjoining territory is revealed. Experience of use of art forms in one of the most large-scale residential quarters of the suburb of Kyiv is studied in detail.

Key words: art forms, inhabited space, art space, organization, system, art, construction, architecture, geoplasticity, sculpture, materials.